

z remeselníckych argotov bulharský argot murárov a slovenský argot drotárov preto, že ide nielen o najrozšírenejšie, najznámejšie, ale aj relatívne podrobne lingvisticky zachytené artefakty.

Bulharský argot murárov fungoval pod názvom *мешпругански (мешровски) език* z argotického slova *мешра* (teda majster) alebo pod názvom *дюлгерски език* z nárečového pomenovania murára. Bulharský tajný jazyk murárov sa používal hlavne v južnom a centrálnom Bulharsku. Zvyšky slovej zásoby sa v súčasnosti zachovali v niektorých horských dedinách v oblasti Smofana, Asenovgradu, Pirdopu, Karlova a Goce Delčeva, predtým Nevrokop (Kančev, 1955). Pre slovenský argot tohto typu je charakteristické, že okrem vandrovných remeselníkov mali svoj argot aj podomoví a trhoví obchodníci, čo sa odrazilo aj vo fungovaní súhrnného termínu na označovanie argotu tohto typu: argot vandrovných remeselníkov a podomových (trhových) obchodníkov; kontextovo používame aj označenie živnostnícky argot. Pre komparované typy argotu (argot murárov a argot drotárov) je spoločná skutočnosť, že ich nositelia boli z dedín, v ktorých sa obyvatelia zaoberali poľnohospodárstvom a chovom dobytka. Zem však nestačila uživiť všetkých dedičanov, a preto časť z nich si musela nájsť iný zdroj obživy. V Bulharsku časť obyvateľov (mužov) chodila dvakrát do roka (v lete a v zime) robiť na rôzne miesta ako murári. Na Slovensku sa drotári vydávali na svoje obchodné cesty na jar, aby sa v jeseni so zarobenými peniazmi vrátili naspäť.

Bulharskí murári zo Smolska, dediny blízko Pirdopu v strednom Bulharsku, nachádzali prácu nielen v okolí, ale aj na východe, v oblasti Starej Zagory, na juhu za Bracigovom, na západe priamo v Sofii, príp. sa niektorí dostali až do Valašska v Rumunsku.

Slovenskí drotári smerovali hlavne do cudzích krajín niekoľkými smermi: 1. západným smerom cez severnú Moravu do severných Čiech, to boli tzv. „českí“ drotári; 2. severozápadným smerom chodili do Poľska a Nemecka cez Jablunkov a Těšín, hovorili, že idú „na Prajskú“; 3. južným smerom cez Komárno do Maďarska na Dolnú zem, príp. až na Balkán (do Rumunska, Juhoslávie i do Bulharska) (Ondruš, op. cit.). Bulharský argot murárov a slovenský argot drotárov vznikol z rovnakého dôvodu, preto, aby týmto remeselníkom potenciálni zákazníci nerozumeli. Remeselníci sa tak mohli rozprávať o rôznych skutočnostiach, napr. koľko dostanú za prácu, o zákazníkovi, o ďalších súkromných veciach.

3. Naznačením skutočnosti, že remeselníci pracovali aj za hranicami svojej vlasti, sme chceli zamerať pozornosť na fungovanie cudzích slov v rámci týchto argotov.

3.1. Za tvorcov bulharského argotu murárov sa považujú bulharskí prisťahovalci z Macedónie (Jaranov, 1933). To je hlavný dôvod, že v tomto argote fungujú slová z balkánskych jazykov, najmä z albánčiny, napr. *нуска* – vydatá žena, *дера* – dvere (aj z argotu doganče). Prostredníctvom albánčiny sa prijímajú slová z gréčtiny a turečtiny, napr. *ткеларь, тесла* – tesárska sekera, z albánskeho *сечпар, -и*, novogrécke *οκελάρνι, λόνκα* „лехуса“ – šestonedielka, albánske *lehonë*, novogrécke *λεχουσα*. Z mu-

rárskeho argotu zo Smolska Kančev (op. cit.) zachytil 386 slov: z toho 165 domáceho pôvodu (macedónskeho, západobulharského) a 181 cudzieho pôvodu – 110 z albánčiny, 28 z turečtiny, 27 z gréčtiny, 6 z rómčiny, 6 z rumunčiny, 3 z taliančiny a 1 španielsko-hebrejské, resp. 40 slov s neurčitou etymológiou. Vysoký počet cudzích slov v argote murárov by mohol vysvetľovať aj skutočnosť, že tento argot fungoval často (ak nie prevažne) v rámci Bulharska. Kančev ďalej konštatuje, že v porovnaní s bracigovským argotom murárov má smolský argot viac bulharskú podobu, čo vysvetľuje väčšou vzdialenosťou Smolska od južných hraníc Bulharska. Citovaný fakt nás utvrdzuje v domnienke, že murársky argot v južných oblastiach Bulharska mal ešte vyšší počet cudzích slov.

3.2. Geografické situovanie Slovenska v strednej Európe podmienilo jav, že v argote slovenských drotárov fungovali najmä slová z jazykov susedných krajín: z maďarčiny, nemčiny, ukrajinčiny, ruštiny, poľštiny či z argotu moravských miškárov. Ak v Bulharsku v rámci cudzích slov dominovali albanizmy, tak na Slovensku sú to slová z maďarčiny. P. Ondrus (1977) z celkového počtu 80 uvedených slov prisudzuje maďarský pôvod 29 slovám, napr. *leja* (dievča, z leány), *fazik* (hrniec), *leveša* (polievka), *mondovať* (hovoriť); z nemčiny menej 10 slov, napr. *harčovňa* (krčma), *grajnúť* (chytiť), *šrajbovať* (písať), z poľského, ukrajinského a ruského jazyka 6 slov, napr. *útoň* (tabak), *strieča* (obchod), *šumní* (pekný), *plocháň* (kňaz) a pod.; z argotu moravských miškárov 6 slov, napr. *drúnať* (piť), *šupki* (peniaze), *obúvačky* (topánky) atď. Zvyšných 29 slov je domáceho pôvodu (z kysuckého nárečia alebo utvorené zo základov domáceho nárečia pomocou produktívnych prípon).

Slovenskí drotári funkčne modifikovali lexikálny systém vlastného jazyka podľa toho, v akom prostredí sa nachádzali, napr. v Čechách používali hlavne z maďarčiny prevzaté slová.

3.3. Menší počet naznačených slov v argote slovenských drotárov nesignalizuje menší lexikálny systém v porovnaní s bulharským argotom murárov, ale skôr isté medzery vo výskumoch, napr. nezachytenie väčšieho lexikálneho celku z dôvodu zanikania argotu a vymierania informátorov a pod. Skoro neznáma diplomová práca Fabšovej (1980) zachytáva okrem terminológie drotárstva ako remešla aj 430 slov z argotu drotárov z obce Vysoká nad Kysucou. Zaujímavý je fakt, že vyše 50 % (238 slov) tvoria pomenovania z domáceho nárečia modifikované typickými príponami, napr.: -čarski/-arski (*obrusčarski* – obrus, *križarski* – kríž), -čarska/-arska (*lampáčarska* – lampa, *sukňarska* – sukňa), -čarske/-arske (*kolenčarske* – koleno, *čizmarske* – čizmy), príp. menej príponami -čarova (*hlinčarova* – hlina, *krfčarova* – krv), -čarovi (*sňahčarovi* – sneh), -čarove (*sančarove* – sane). Hypertrofia slov tohto typu nás utvrdzuje v tom, že slová nenachádzajúce sa v argote boli doplnené z domáceho nárečia a po ich zakódovaní príponami sa stávali súčasťou argotického systému.

V Bulharsku kódovanie tajných rečí remeselníkov spomína už Šišmanov (c. d.), neskôr Karastojčevová (1987), ktorá hovorí o kódovaní argotu murárov. Na základe tohto princípu možno podľa nej pomocou sylabického kódu